

Fonetická segmentace hlásek

(Machač, K. – Skarnitzl, R.: Fonetická segmentace hlásek. Praha, Epoque 2009, 152 s. ISBN 978-80-7425-031-6)

Marianna Kraviarová, Filozofická fakulta PU, marianna.kraviarova@unipo.sk

Kniha *Fonetická segmentace hlásek* je jednou z mála kníh, ktoré vyšli v poslednom období a venujú sa problematike experimentálnej fonetiky. Táto kniha má čo povedať aj slovenským fonetikom a to najmä pri tvorbe rozsiahlych fonetických korpusov. Ako sami autori v úvode píšú, vedomosti o hraniciach segmentov patria k najuniverzálnejším spôsobom prístupu k rečovému prejavu. Kniha je rozdelená do trinástich kapitol, pričom prvá kapitola *Úvod* oboznamuje čitateľov s dôvodmi napísania tejto knihy ako aj vymedzeniu pojmov, ku ktorým patrí najmä hranica segmentov. Posledná kapitola sumarizuje použité metódy experimentálneho skúmania a porovnáva navrhnuté pravidlá segmentácie s inými výskumami.

Autori ukazujú návod pre anotátorov fonetických korpusov ako manuálnym, často aj subjektívnym spôsobom, dokázať segmentovať rečový prejav, t. j. správne umiestniť hranice segmentov. Kniha vytvára, resp. potvrdzuje pravidlá, ktorých úlohou je umožniť väčšiemu počtu ľudí spolupracovať na vývoji fonetického korpusu tak, aby bol zachovaný jednotný prístup ku segmentácii, čo má mať za následok zvyšovanie efektívnosti a rýchlosti pri tvorbe korpusu a znižovanie nesprávne určovaných hraníc pri segmentácii rečového materiálu. V knihe sú všetky vznikajúce pravidlá segmentácie dopĺňané grafickými výstupmi – najčastejšie ide o oscilogramy a sonagramy získané z programu Praat. Autori nadväzujú na svoje predchádzajúce štúdie a výskumy (Volín et al., 2008; Machač, 2004).

Každá kapitola začína stručným úvodom artikulačných a akustických vlastností daných hláskových kombinácií, pokračuje základnými fonetickými črtami a pravidlami segmentácie doplnenými oscilogramami a sonagramami. Nasleduje podkapitola s ďalšími segmentačnými pravidlami, v ktorej je poukazované najmä na spojenia, ktoré nie je možné jednoznačne segmentovať podľa spektrogramov, a práve táto podkapitola obsahuje návody a pravidlá, ktoré je potrebné dodržiavať, aby segmentácia bola čo najobjektívnejšia. Samozrejme veľakrát sa anotátor nezaobíde bez auditívnej percepcie rečového záznamu, ktorý spolu s vizuálnymi grafmi dopomáha pri stanovovaní hraníc segmentov hláskových skupín. Táto časť knihy je doplnená väčším počtom sonagramov a oscilogramov s vyznačenými hranicami segmentácie, na ktorých je možné priamo opticky vnímať v texte nastolené pravidlá. Každá kapitola je uzatvorená podkapitolou *Zhrnutie*, ktorá obsahuje zosumarizovanie výsledkov skúmania daného hláskového spojenia pri tvorbe pravidiel na segmentáciu reči.

Autori poukazujú na prospešnosť navrhnutých pravidiel pri manuálnej segmentácii, čo je podporené aj štatistickým skúmaním priemerných odchýlok pri umiestňovaní hraníc segmentov medzi jednotlivými anotátormi a porovnaním s podobnými výskumami uskutočnenými v rokoch 1996 a 2005. Štatistické merania Machača a Skarnitzla vykazujú podstatne vyššiu zhodu anotátorov v porovnaní so skoršími výskumami pri dodržiavaní vytvorených pravidiel.

Ako celok je táto kniha zaujímavým dielom, ktoré môže pomôcť zorientovať sa v problematike fonetickej segmentácie rečového materiálu pri tvorbe skutočných fonetických korpusov. Aj keď ide o skúmanie českých hlások, vyslovené pravidlá sú použiteľné aj v slovenskej experimentálnej fonetike. Podobne prakticky orientovaných kníh je na našom slovenskom trhu skutočne veľmi málo.

Literatúra:

MACHAČ, P.: *Stabilita zvukových charakteristik fonémů ve spontánních mluvených projevech*. In: Z. Hladká & P. Karlík (Eds.), *Čeština – univerzália a specifika 5*. Praha, Lidové noviny 2004, s. 427 – 435.

VOLÍN, J. – SKARNITZL, R. – MACHAČ, P. – JANOUŠKOVÁ, J. – VEROŇKOVÁ, J.: *Reliabilita a validita popisných kategorií v Pražském fonetickém korpusu*. In: M. Kopřivová & M. Waclawičová (Eds.) *Čeština v mluveném korpusu*. Praha, Lidové noviny/Ústav českého národního korpusu 2008, s. 249 – 254.

Táto publikácia bola vytvorená realizáciou projektu *Dovybavenie a rozšírenie lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra* na základe podpory operačného programu Výskum a vývoj financovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.